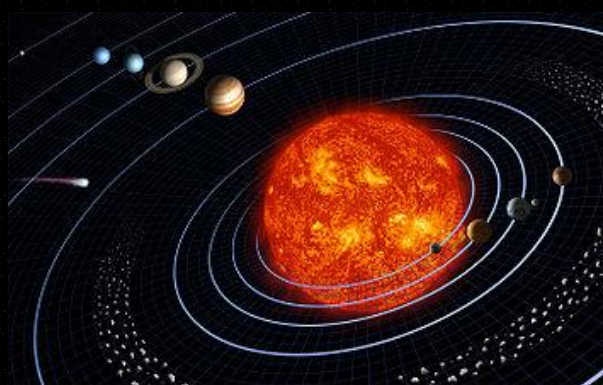

Valamikor réges-régen a Tejútrendszer galaxis spirálkarjában megszületett a Naprendszer

A Naprendszer a Nap gravitációja által egyben tartott bolygórendszer, egyike a Tejútrendszer sok milliárd naprendszerének, amely a galaxisunk Orion spirálkarjának nagyjából a felénél, a galaxis közepe és pereme között is hozzávetőleg félúton helyezkedik el.

A csillagászatban naprendszer alatt olyan rendszert értünk, amelynek középpontjában egy vagy több csillag található, és körülötte égitestek keringenek. Tanulmányozásával elsősorban az égi mechanika foglalkozik. Jelen szócikk a mi naprendszerünkről szól.

Bolygónknak, a Földnek otthont adó Naprendszerünk középpontjában a Nap található. Csillagunk gravitációs térrészén belüli objektumok és kölcsönhatások összessége jelenti a Naprendszert. Központi csillagunk hozzávetőleg 4,6 milliárd évvel ezelőtt alakult ki egy hatalmas molekulafelhő gravitációs összeroskadása nyomán. Nem sokkal később a csillagkeletkezésnél visszamaradt, a Nap egyenlítői síkjában lapos korongba rendeződött anyagból, a protoplanetáris korongból kialakultak a

bolygók. A belső naprendszerben négy kőzetbolygó (a Merkúr, a Vénusz, a Föld és a Mars), a külső naprendszerben négy óriásbolygó (a Jupiter, a Szaturnusz, az Uránusz és a Neptunusz) alakult ki. A kőzetbolygók kérge szilikátos, a gázbolygók viszonylag kis szilárd magját hatalmas hidrogén-hélium légkör veszi körül.

A Naprendszerben a bolygókon kívül számos kisebb égitest is található. A legnagyobb számú égitest-populáció a két különálló övezetbe rendeződött aszteroidák családja. A belső aszteroida-öv a Mars és a Jupiter között, a külső ún. Kuiper-öv pedig a Neptunusz pályáján túl helyezkedik el ellipszis alakban a Nap mint gyújtópont körül.

A rendszerben vannak szabadon keringő testek is, ezek az üstökösök, a kentaurok és a mindenütt jelenlévő bolygóközi por. Ezek zömének keringése merőben eltér a többi testétől: vagy elnyújtott ellipszis pályákon, vagy az ekliptikáétól eltérő síkban mozognak.

Bolygók

A Nemzetközi Csillagászati Unió (IAU) Prágában tartott konferenciáján résztvevő mintegy 2500 küldött 2006. augusztus 24-én, többségi szavazással új bolygódefiníciót fogadott el.[40] Eszerint a bolygó a Nap körül kering, tömege elégséges ahhoz, hogy saját gravitációja közel gömb alakúra formálja a testet, illetve a pályáját tisztára söpörte. A döntés fő oka az volt, hogy a Neptunuszon túl már felfedeztek a Plútónál nagyobb tömegű égitestet, és valószínűleg még számos, fel nem fedezett törpebolygó kering a térségben, melyeket a közeljövőben fedeznek fel, így a Naprendszer bolygóinak száma túl nagy lenne.[41] Így a fenti döntés értelmében már csak nyolc égitestet tekintünk bolygónak.

A bolygóknak alsó tömeg- vagy mérethatára nincs – ezt azonban fizikailag kijelöli a saját gravitáció által kialakuló gömbforma követelménye –, felső tömeghatára viszont van, a 13 Jupiter-tömeg határt átlépő égitestek már elegendő tömegűek a lítium- vagy deutériumfúzió beindulásához, így ezeket már barna törpének osztályozzuk. Ilyen égitest a Naprendszerben nincs.

A Naprendszer bolygóinak európai kultúrkörben elterjedt elnevezése az ókori római mitológia alakjai után kapott nevek átvételével történt, amely ma már az IAU működése nyomán világszerte egységes elnevezés-rendszer. Korábban az Európától távol létrejött civilizációkban más és más nevekkel illették ezen égitesteket, bár ezen nevezéktanok többsége mitológiai alapon épült fel és szintén istenek neveit adta a bolygóknak.

A bolygóknak két altípusát különböztetjük meg a naprendszerbeli tapasztalataink alapján: Föld-típusú bolygók és gázbolygók. A közelmúltban más csillagok körül is fedeztek fel bolygókat kutatók, ezek az ún. exobolygók, amelyeket szintén erre a két altípusra szokás szétválasztani, hacsak nem sikerül olyat felfedezni, amely egyik típus jellemzőinek sem felel meg

A bolygók néhány adatának összehasonlítása:

	Merkúr	Vénusz	Föld	Mars	Jupiter	Szaturnusz	Uránusz	Neptunusz
Tömeg (Föld = 1)	0,055	0,82	(1)	0,11	318	95,18	14,5	17,14
Egyenlítői átmérő (km)	4864	12 103	12 756	6768	142 948	120 536	51 118	49 528
Térfogat (Föld = 1)	0,056	0,86	(1)	0,15	1323	744	67	57
Közepes sűrűség (g/cm³)	5,50	5,25	5,52	3,93	3,93	1,33	0,69	1,27
Felszíni nehézségi gyorsulás (Föld = 1)	0,38	0,91	(1)	0,38	2,36	0,92	0,89	1,13
Szökési sebesség (km/s)	4,4	10,4	11,2	5,0	59,5	35,5	21,3	23,3
Tengely körüli forgás időtartama (d=földi nap, h=földi óra) (R=retrográd)	58,65 d	243,16 d.R	23,93 h	24,62 h	9,92 h	10,67 h	17,23 h.R	16,12 h
Felszíni középhőmérséklet (°C)	-185-től +430-ig	+464	+15	-40	-120	-180	-210	-220
Gyűrűk száma	0	0	0	0	1	8	11	4
Holdak száma	0	0	1	2	63	61	27	13
Maximális látszólagos fényesség (m)	-1,9	-4,4	—	-1,6	-2,9	-0,2	5,3 ^[42]	7,7
Aphélium (millió km)	69,7	109	152,1	249,1	815,7	1507	3004	4537
Perihélium (millió km)	45,9	107,4	147,1	206,7	740,9	1347	2735	4456
Átlagos naptávolság (millió km)	57,9	108,2	149,6	227,9	778,3	1429	2869,6	4496,6
Átlagos pályamenti sebesség (km/s)	47,87	35,02	29,79	24,13	13,06	24,13	13,06	9,66
Keringési idő (r=földi év, d=földi nap)	87,97 d	224,7 d	365,25636 d	1,85 r	11,86 r	29,46 r	84,01 r	164,79 r
Földközeli távolság (millió km)	77	38	—	55	589	1198	2583	4308
Földtávolság (millió km)	222	261	—	401	968	1655	3158	4689

Forrás: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Naprendszer>